

TEKST LITERACKI
W KRĘGU JĘZYKOZNAWSTWA

EWA SŁAWKOWA

TEKST LITERACKI
W KRĘGU JĘZYKOZNAWSTWA

TOM I

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
K A T O W I

WYDAWNICTWO GNOME
C E 2 0 1 2

Recenzentka
prof. dr hab. ANNA PAJDZIŃSKA

© Copyright 2012 by
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wszelkie prawa zastrzeżone

Redakcja i korekta
ZESPÓŁ

Projekt okładki i szaty graficznej
MAREK FRANCIK

Publikacja sfinansowana ze środków
UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO W KATOWICACH

ISBN 978-83-63268-18-3

Złożono czcionką Garamond
Printed in UE

GNOME — Wydawnictwa Naukowe i Artystyczne
ul. Drzymały 18/6, 40-059 Katowice, Poland
tel.: 603370713 e-mail: wydawnictwognome@gmail.com

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	7
ROZDZIAŁ I	
<i>Sny i kamienie</i> – traktat o języku: Magdaleny Tulli ćwiczenia z semantyki	15
ROZDZIAŁ II	
Nie tylko (śląska) opowieść: z zagadnień struktury i stylistyki tekstu <i>Gnoju</i> Wojciecha Kuczoka	39
ROZDZIAŁ III	
„Na Wschód od Zachodu”: obraz Europy Środkowo-Wschodniej w <i>Jadąc do Babadag</i> i innych utworach Andrzeja Stasiuka. Z problemów teorii językowego i artystycznego obrazu świata	65
ROZDZIAŁ IV	
Funkcje leksyki kolorystycznej w prozie Andrzeja Stasiuka. W stronę stylistyki kognitywnej	86
ROZDZIAŁ V	
„Nie zapomnieć języka w gębie”: <i>Wotoka</i> Mariusza Wilka. Proseminarium z historii języka i językoznawstwa normatywnego	99

ROZDZIAŁ VI	
W kręgu składni stylistycznej:	
<i>Wojna polsko-ruska pod flagą biało-czerwoną</i> Doroty Maślowskiej . . .	114
ROZDZIAŁ VII	
Repetytorium z frazeologii	
(na materiale <i>Snów i kamieni</i> Magdaleny Tulli)	128
ROZDZIAŁ VIII	
Rozmowa i jej poetyckie aktualizacje: wiersze Czesława Miłosza.	
Konwersatorium z genologii lingwistycznej	138
ROZDZIAŁ IX	
„POETRIX”.	
O metaforze technologicznej we współczesnej poezji polskiej . . .	151
ROZDZIAŁ X	
Z zagadnień typologii odmian funkcjonalnych współczesnej polszczyzny.	
Pomiędzy językiem naukowym a językiem artystycznym:	
<i>Pokrzywa</i> Aleksandra Nawareckiego	166
ROZDZIAŁ XI	
O funkcji mitotwórczej nazw własnych.	
Proseminarium z onomastyki literackiej	183
Bibliografia	199
Nota bibliograficzna	211
Indeks osób	213

WPROWADZENIE

Książka, którą oddajemy do rąk czytelników – nauczycieli akademickich, doktorantów, studentów kierunków humanistycznych, ze szczególnym uwzględnieniem filologów, ma być w zamyśle autorki przygodą intelektualną, otwierającą potencjalnego a uważnego odbiorcę na fenomen szczególnego rodzaju. Jest nim pewnego typu (od)czytanie utworu literackiego. Aby nasz potencjalny czytelnik mógł się do takiego sposobu odczytania tekstu literackiego przygotować i ostatecznie go zaakceptować, proponujemy mu, aby przede wszystkim spróbował przyjąć wobec tego tekstu postawę niecodzienną, porzucając na pewien czas dotychczasowe przyzwyczajenia i konwencje czytania literatury.

Ze świadomością metodologicznego i analitycznego fiaska podejmujemy zatem zadanie ryzykowne. Odpowiednio dobrany tekst literacki chcemy bowiem potraktować zupełnie niekonwencjonalnie, czyniąc go podatnym na lekturę w duchu teorii i metodologii językoznawczych (i taką propozycję dydaktyczną zawierają poszczególne rozdziały książki). Znaczący to, że będziemy chcieli potraktować go w taki sposób, aby przynajmniej w jakiejś mierze i w stopniu, w jakim będzie to możliwe, mógł stać się przydatny do wprowadzenia studenta w problematykę nowocześnie rozumianej lingwistyki i zapoznania go z istniejącymi w jej obszarze badawczym głównymi szkołami i kierunkami myślenia (przedstrukturalistycznym, strukturalistycznym i kognitywnym).

* * *

Przedmiotem zatem, na którym koncentruje się nasza lektura, są – jak ma to miejsce w przypadku metalingwistyki – poszczególne koncepcje językoznawcze, paradygmaty metodologiczne, postawy badawcze oraz ich narzędzia analityczne¹.

¹ Na ten temat zob. P. Żmigrodzki, *Metalingwistyka*, w: *Metodologie językoznawstwa. Podstawy teoretyczne*, red. P. Stelmaszczyk, Łódź 2006, s. 57–73.

To one wyznaczają ów tytułowy krąg, w polu którego umieszczamy, za-
sługujący naszym zdaniem na uwagę, tekst literacki. Jego samego zaś trak-
tujemy jako wyjątkową, niekonwencjonalną „wypowiedź lingwistyczną”, ze
swej istoty pozbawioną przecież treści związanych bezpośrednio z języko-
znawstwem i jego kierunkami badawczymi. I ta nasza „językoznawcza”
lektura, którą proponujemy nazwać (od)czytaniem (w takich komple-
mentarnych znaczeniach tego wyrazu, jak ‘oderwanie się od konwencjonal-
nych sposobów czytania’, ‘odejście od kanonicznej lektury’ oraz ‘odnajdywa-
nie poprzez tego rodzaju lekturę nowych poziomów interpretacji’), te wła-
śnie lingwistyczne sensy będzie usiłowała z niego „wyczytać”.

* * *

Celem takiej metody czytania staje się dostrzeżenie tkwiących w danym tekście
in potentio zagadnień należących do repertuaru poszczególnych dyscyplin i sub-
dyscyplin językoznawczych. Tekst literacki staje się więc przedmiotem
naszego zainteresowania jako potencjalny „nosiciel” głoszonych przez nie idei,
jako wcielenie ich teoretycznych postulatów, właściwych im sposobów myślenia
i kategorii pojęciowych. Inaczej jeszcze rzecz ujmując: lektura „języko-
znawcza” chce potraktować dany tekst literacki, oczywiście wcze-
śniej starannie wyselekcjonowany spośród wielu, pod kątem takich walorów
interpretacyjnych, które nas tu interesują, jako ilustrację poszczególnych
zagadnień należących do określonych teorii czy niektórych z ich aspektów.

* * *

Wydaje się, iż kierunek przyjętego przez nas postępowania badawczego wy-
znacza charakter współczesnej literatury, która w coraz większym stopniu staje
się sposobem użycia języka, przestrzenią twórczo przetwarzanych i deformowa-
nych rozmaitych dyskursów, która posiłkuje się sylwiczną kompozycją oraz
wizualizacją treści, a przede wszystkim manifestacyjnie demonstrowuje względną,
wielogłosowość i niestabilność swojego tworzywa. Obecna jest w tej literaturze
stała tendencja do eksperymentowania słowem i grafia, do kryptocytatowości
i „cudzoślowności”, poddająca tekst nieustannej dekonstrukcji wyrażającej się
w destabilizowaniu związków wyrazowych, kontestacji komunikacyjnych praktyk
mowy i opresji normy². Nie musimy dodawać, iż te właśnie cechy współczesnych
tekstów literackich niejako predestynują je do lingwistycznego (od)czytania,
sprawiają, iż na mocy przyjętej postawy badawczej mogą stać się szczególne-
go typu „dokumentami” i „ilustracjami” teorii językoznawczych.

² E. Dąbrowska, *Styl a semantyka – język w artystycznych obrotach znaczeń*, w: *Styl a semantyka*, red. I. Szczepankowska, Białystok 2008, s.

Rzecz jasna, decyzja, który z utworów polskiej literatury współczesnej mo-
że, czy powinien znaleźć się w orbicie naszego zainteresowania, nie należy do
łatwych, zawsze pozostając kwestią dyskusyjną i ostatecznie jest sprawą arbi-
tralnego wyboru autora. To on dobiera do analizy konkretne teksty, kierując
się tylko jednym, mianowicie – stopniem przydatności danego tekstu do
proponowanej przez siebie „lingwistycznej” lektury.

* * *

Naszą dydaktyczną propozycję interpretacyjną określamy jednoznacznie,
i co chcemy tu wyraźnie podkreślić, mianem lektury, a nie teorii czy me-
tologii. Mówimy bowiem o pewnym rodzaju postępowania analitycznego
oznaczającego takie odczytanie tekstu, które służyć ma nie tylko zapoznaniu
studenta z poszczególnymi teoriami i paradygmatami metodologicznymi
współczesnego językoznawstwa. W naszym głębokim przekonaniu
analiza tego rodzaju powinna dążyć równocześnie do tego, aby – co uważa-
my za szczególnie ważne – uwrażliwić naszego studenta na pewien określony
typ refleksji poznawczej. Cierpliwe ukazywanie krok po kroku atrakcyjności
intelektualnej różnych wątków współczesnych teorii językoznawczych po-
winno służyć – uważamy – wykształcaniu umiejętności myślenia w typowych
dla nich kategoriach. W zależności, z jednej strony – od rodzaju tekstu pod-
dawanego takiemu odczytaniu, z drugiej zaś – od stopnia zaangażowania
czytelnika w wiedzę językoznawczą, lektura „językoznawcza” może
i powinna dążyć do ukazania związków i zależności pomiędzy poszczegól-
nymi koncepcjami teoretycznymi, akcentując już to istnienie analogii, już to
eksponując różnice w sposobie podejścia do tej samej problematyki.

W kolejnych rozdziałach tej książki będziemy odkrywać przed naszymi adeptami
coraz to inne obszary współczesnej wiedzy językoznawczej, uświadamiając
im, wszędzie tam, gdzie będzie to możliwe i dydaktycznie pożądane, wartość,
jaką stanowi istnienie odmiennych w swoim sposobie myślenia o języku i jego
naturze metodologii, postaw i ujęć teoretycznych funkcjonujących w obszarze
współczesnego językoznawstwa. Równocześnie będziemy dążyć do tego, aby
odkrywaniu przez studentów kolejnych pokładów wiedzy lingwistycznej towa-
rzyszyło cały czas przekonanie o powiązaniu tej dyscypliny i poszczególnych jej
wątków z innymi dziedzinami refleksji humanistycznej. Chcemy dbać o to, aby
nasz adept zyskiwał przekonanie, że nauka o języku jest częścią wiedzy o czło-
wieku (także współczesnym), jego sposobie myślenia i systemie wartości i że
nie warto tej wiedzy izolować od innych wątków refleksji antropologiczno-kulturo-
wej. Zapoznając się z treścią rozdziałów tej książki, student powinien utrwać
w sobie rozpowszechnioną już dziś ideę językoznawstwa jako nauki w pełni
humanistycznej, w której centrum znajduje się człowiek i jego mowa.

* * *

W sposobie potraktowania tekstu literackiego z perspektywy lingwistyki dominuje element opisowy. Każdy rozdział tej książki poświęcony jest w zasadzie jednemu utworowi (wyjątkowo kilku tekstom prozy lub zbiorowi wybranych wierszy), wprowadzając kolejno za pomocą danego materiału literackiego w najbardziej podstawowe zagadnienia należące do różnych dyscyplin i subdyscyplin. I tak wprowadzimy naszego czytelnika w świat semantyki współczesnej (ze szczególnym uwzględnieniem semantyki kognitywnej) i onomastyki literackiej. Zapoznamy go z obszarem badawczym lingwistyki tekstu, genologii lingwistycznej i stylistyki. Przybliżymy także – mamy nadzieję za pomocą interesującego materiału – teorię językowego obrazu świata. W kolejnych rozdziałach nasz czytelnik będzie miał okazję, cały czas – pamiętamy – obcując z literaturą, zapoznać się z najistotniejszymi wątkami językoznawstwa normatywnego i przyswoić sobie wybrane problemy z zakresu historii języka. Nie oszczędzimy mu konfrontacji z zagadnieniami składni współczesnej. Będzie miał także okazję, by przyjrzeć się bliżej odmianom funkcjonalnym najnowszej polszczyzny.

* * *

„Językoznawcze” odczytanie utworu literackiego, którego ideę propaguje ta książka, nie jest żadną miarą jego interpretacją – jak na pierwszy rzut oka mogłoby się wydawać – w żadnym ze znaczeń tego słowa utrwalonych w tradycji badań nad interpretacją. W sugerowanej tu lekturze w żaden sposób nie chodzi przecież o takie postępowanie, które miałoby na celu dotarcie do intencji twórcy dzieła w duchu hermeneutyki romantycznej (rozpraw i studiów Friedricha Schleiermachera i Wilhelma Ch.L. Diltheya) ani też nie o działania w rodzaju lingwistycznych analiz metodą zaproponowaną przez strukturalizm (tradycja badań Romana Jakobsona i jego szkoły). Nasza „lektura” nie wiąże się też żadną miarą z tym rodzajem interpretacji utworów literackich (zwłaszcza poetyckich), której autorami są językoznawcy. Procedura analityczna, którą propagujemy, nie ma na celu „zrozumienia ukrytego sensu jakiegoś tekstu językowego, sensu nie wynikającego bezpośrednio z analizy konwencjonalnych znaczeń jego elementów (...)”³.

* * *

Od lektury „językoznawczej” trudno oczekiwać oceny adekwatności danej teorii (modelu teoretycznego), utwór literacki nie zawiera bowiem materiału,

³ J. Puzynina, *Językoznawca jako interpretator tekstów poetyckich*. W: *Język pisarzy jako problem lingwistyki*. Red. T. Korpysz, A. Kozłowska. Warszawa 2009, s. 45.

którym testuje się i sprawdza użyteczność danej teorii. Język stanowi integralną część systemu poznawczego człowieka i proponowany przez nas sposób odczytania utworu literackiego nakierowany jest właśnie na ukazywanie tej jego właściwości. To w płaszczyźnie takiego myślenia możliwa jest bowiem i pożądana swobodna integracja różnych dziedzin współczesnego językoznawstwa, która może służyć zarówno ukazywaniu metodologicznego zróżnicowania poszczególnych ujęć i koncepcji teoretycznych, jak i demonstrowaniu ich użyteczności i różnorodnych możliwości interpretacyjnych.

Nie jest to postawa hermetyczna, choć w dużej mierze uprzywilejowująca wybrane (lingwistyczne) kategorie opisu, to jednak nie dokonująca absolutyzacji ich założeń. Zmierzamy rzeczywiście do ukazywania atrakcyjności narzędzi analitycznych, arsenału środków badawczych oferowanych przez językoznawstwo, lecz równocześnie poszukujemy cały czas takich ścieżek interpretacyjnych, które byłyby najbardziej adekwatne w odniesieniu do danego materiału, najbardziej do niego przystające, nie przyznając wyłączności żadnej z nich.

* * *

„Lektura językoznawcza” stanowi określoną propozycję dydaktyczną, którą trzeba traktować jako uzupełnienie tradycyjnych metod nauczania przedmiotów językoznawczych. Wśród nich – jak na razie – niewiele jest takich koncepcji, które rozwijałyby szczególnie ideę pracy z tekstem literackim. Bardzo interesująca pod względem koncepcyjnym praca Doroty Korwin-Piotrowskiej pt. *Powiedzieć świat. Kognitywna analiza tekstów literackich na przykładach* (Kraków, 2006) jest przede wszystkim przykładem poszukiwań dróg współpracy między literaturoznawcami a językoznawcami. Wyłożona i zastosowana w tej pracy w praktyce idea analizy utworów literackich za pomocą instrumentarium kognitywistycznego ma służyć budowie takich właśnie pomostów.

* * *

Przedstawiana tu koncepcja „lingwistycznej” lektury nie narodziła się w próżni, powstała co najmniej z kilku źródeł inspiracji. Przede wszystkim wyrosła z wielokrotnie i przy różnych okazjach wyrażanego przekonania lingwistów, reprezentujących różne kierunki i postawy badawcze, o koniecznej integracji teorii literatury z językoznawstwem. Przykłady takich apeli przytaczamy w poszczególnych rozdziałach. Równocześnie zamysł ten oparty jest na własnym, głębokim przeświadczeniu o wartości poznawczej, a także – co nieobojętne – atrakcyjności dydaktycznej takiego postępowania badawczego.

Taki sposób myślenia znajduje dodatkowe „umocowanie” w językoznawstwie kognitywnym, które kładzie tak ogromny nacisk na poszukiwanie relacji między umysłem, percepcją, rzeczywistością a językiem, a które literaturę – co z przyjętej

przez nas perspektywy metodologicznej jest szczególnie istotne – uważa za „zapis” ludzkiego doświadczenia na równi z tekstami codziennej komunikacji.

* * *

Jeżeli jednak idea posłużenia się materiałem literackim dla zilustrowania podstawowych pojęć i kategorii z zakresu lingwistyki tekstu oraz najważniejszych terminów z obszaru stylistyki jest w badaniach postępowaniem oczywistym i metodologicznie pożądanym, to w wypadku innych dyscyplin językoznawczych rozwiązanie takie nie jest już ani powszechnie stosowane, ani tym bardziej nie musi być w pełni metodologicznie aprobowane. Mimo możliwych zastrzeżeń, warto – jak się wydaje – pokusić się o próbę przedstawienia takiej propozycji lektury tekstu literackiego, która pokazałaby, iż może on się stać, zwłaszcza zaś wtedy, kiedy jest do tego celu właściwie dobrany – atrakcyjnym dydaktycznie narzędziem. Potrafi ono ukazać merytoryczną wartość współegzystujących dziś w lingwistyce paradygmatów i na różne sposoby wtajemniczyć w ich podstawowe wątki. Taki sposób potraktowania tekstu literackiego pozwala – jak się wydaje – zademonstrować i jednocześnie praktycznie przetestować zarówno merytoryczny, jak i czysto praktyczny walor wypracowanego w obrębie obu dyscyplin instrumentarium badawczego.

W tym ujęciu student, zapoznając się z teoriami i sposobem myślenia, jakie proponuje współczesne językoznawstwo, nie traci – co dla proponowanego modelu kształcenia podstawowe – kontaktu ze światem literatury, który na studiach polonistycznych jest najczęściej głównym przedmiotem jego zainteresowania, lecz przeciwnie, nadal, poprzez konkretne dzieła, z tym światem obcuje. Taki sposób postępowania sprawia, iż student nie tylko że nie widzi problemów tekstu artystycznego w izolacji, jako że nie proponuje mu się radykalnego rozdzielania zjawisk dotyczących języka od tych, które dotyczą płaszczyzny treści, ale i uczy się dostrzegać wzajemną korelację problemów lingwistycznych i zjawisk pozostających w kręgu poetyki, teorii literatury czy antropologii kultury.

Decyzja, aby na zajęciach językoznawczych pracować z tekstem literackim, wyrasta z przekonania, że pomoc dydaktyczna w postaci utworu koresponduje ściśle z zasadami nauczania, jakie we współczesnej lingwistyce kształtują się pod wpływem antropologii kultury i teorii komunikacji.

Proponując studentowi pracę z tekstem literackim, równocześnie angażujemy jego uwagę w proces rozumienia i przeżywania dzieła. Obcowanie z tekstem oznacza wtedy nie tylko to, że uczący przyswaja sobie niejako równoległe językoznawcze i literaturoznawcze sposoby myślenia oraz poznaje narzędzia analizy obu dyscyplin, ale przede wszystkim to, iż praca tego rodzaju otwiera przed nim bardziej rozległy horyzont badawczy, poszerzając tym samym jego wiedzę o samym sobie.

Ten typ lektury, którą nazywamy tu „językoznawczą”, może zapewne uchodzić za rodzaj poststrukturalnej interpretacji, to znaczy takiego działania i postępowania analitycznego, które zawiera propozycję spojrzenia na zjawiska i problemy w sposób inny, niż jest w danej dziedzinie wiedzy i jej tradycji przyjęte. Oznacza to, iż nie patronuje nam taki topos tradycyjnego językoznawcy, który uosabia ideę poprawności działania naukowego wyrażającą się, między innymi, w idei absolutnej wierności określonym źródłom materiałowym, poddawany analizie i opisowi konsekwentnie w obrębie wybranego paradygmatu metodologicznego. Nie tyle jednak, co chcemy bardzo mocno podkreślić, kontestujemy tego rodzaju postępowanie, ile proponujemy zgoła odmienną drogę i inne spojrzenie na interesującą nas problematykę obszarów badawczych współczesnej (choć nie tylko) lingwistyki. Specyficzna postawa poznawcza, jaką przyjmujemy wobec naszego źródła, którym czynimy tekst literacki, każe nam szukać w nim nie zjawisk literackich i literackiej tradycji badawczej, lecz fenomenów, które byłyby bliskie tym wątkom i tym obszarom badawczym, które stanowią przedmiot zainteresowań lingwistyki. Tym samym nasza sugestia dydaktyczna wpisuje się – jak sądzimy – w postulowany dziś w pedagogiach postmodernistycznych model edukacji niszowej, alternatywnej, która poszukując nowych, twórczych źródeł inspiracji, świadomie rezygnuje z kanonicznych metod i dróg postępowania dydaktycznego, poruszając się po nieprzetartych jeszcze ścieżkach badawczych.

Adaptując dla własnych celów kategorie myślowe funkcjonujące we współczesnej pedagogice i socjologii kultury, możemy powiedzieć, że ten model edukacji opiera się na tzw. racjonalności niedominującej⁴, co oznacza, iż swojej w praktyce dydaktycznej nie odwołuje się do praktyk analitycznych powszechnie stosowanych, znanych i rozpoznawalnych (a więc dominujących), odzwierciedlających potrzeby, oczekiwania i nastawienia środowiska naukowego.

Nasza propozycja dydaktyczna propaguje więc taki rodzaj działania badawczego, które nie jest łatwo rozpoznawalnym elementem dyskursu naukowego, ani w dziedzinie językoznawstwa, ani w dziedzinie nauk o literaturze. Nie przynależąc w pełni do żadnego z nich, ma tym bardziej, jak sądzimy, ten walor, który pozwoli mu zachować na dłużej charakter poznawczy.

⁴ K. Kossak-Główczewski: *Edukacja regionalna – pytania o realizację*. W: *Edukacja wobec zmiany społecznej*. Red. J. Brzeziński i L. Witkowski. Poznań–Toruń 1994, s. 246–249.

NOTA BIBLIOGRAFICZNA

Część spośród tekstów, które składają się na tę książkę, była już wcześniej publikowana. Teraz ukazują się w nowej, znacznie poszerzonej, uaktualnionej lub gruntownie zmienionej wersji.

1. *Magdaleny Tulli ćwiczenia z semantyki czyli o nazywaniu świata w „Snach i kamieniach”*. „Język Artystyczny” nr 12. Red. B. Witosz. Katowice 2004.
2. *Nie tylko (śląska) opowieść: z zagadnień struktury i stylistyki tekstu Gnoju Wojciecha Kuczoka*. „Język Artystyczny” nr 13. Red. B. Witosz. Katowice 2007.
3. *Obraz Europy Środkowo-Wschodniej w Jadąc do Babadag i w innych utworach Andrzeja Stasiuka*, w: *Polszczyzna Mazowsza i Podlasia*. T. XIII: *Językowa przeszłość Mazowsza i Podlasia*. Red. H. Sędziak. Łomża 2009.
4. *Funkcje leksyki kolorystycznej w prozie Andrzeja Stasiuka*. „Język Artystyczny” nr 14. red. B. Witosz. Katowice 2010.
5. „*POETRIX*”. *O metaforze technologicznej we współczesnej poezji polskiej*, w: *Współczesna polszczyzna. Stan. Perspektywy. Zagrożenia*. Red. Z. Cygal-Krupa. Kraków–Tarnów 2008.
6. *Rozmowa i jej aktualizacje w poezji Czesława Miłosza*, w: *Porozmawiajmy o rozmowie. Lingwistyczne aspekty dialogu*. Red. M. Kita współred. J. Grzenia. Katowice 2003.

Pięć rozdziałów powstało zaś wyłącznie na potrzeby tej publikacji.

INDEKS OSÓB

- A -

Agamben Giorgio 30
Andres Zbigniew 192
Andruchowycz Jurij 68, 86
Anusiewicz Janusz 50, 77
Arystoteles 156, 174, 178

- B -

Bachórz Józef 47
Bachtin Michail 63, 138
Bajerowa Irena 100, 151-154, 159, 169
Balowski Mieczysław 87, 172
Banaszak Józef 66
Baranowska-Majer Urszula 110
Barańczak Stanisław 138, 160
Barthes Roland 49, 54
Bartmińska-Niebrzegowska Stanisława 88
Bartmiński Jerzy 22-24, 27-29, 44, 45, 50,
65, 66, 70-72, 88, 106, 110, 184
Basaj Mieczysław 49, 50
Basho 179
Baudrillard Jean 95
Bauman Zygmunt 57, 122, 163
Bąba Stanisław 31, 59, 114, 125, 128, 129,
131
Bednarczuk-Żydek Urszula 42, 48, 63, 144
Benveniste Emile 54
Białoszewski Miron 114, 118, 123
Bienek Horst 188, 196

Bieńkowska Danuta 87
Biolik Maria 24, 184
Błoński Jan 149
Bogusławski Andrzej 131, 132
Bohomolec Franciszek 102
Bohr Niels 176
Bortkiewicz Paweł 31
Boryś Wiesław 112
Brémond Claude 54
Breza Edward 98
Brodsky Josip 145
Brückner Aleksander 48
Bryła-Bodzioch Bogusława 159
Brzeziński Jerzy 13, 57
Bubak Józef 114, 118
Bugajski Marian 66, 99
Bujnicki Tadeusz 114

- C -

Cackowski Zdzisław 159
Chlebda Wojciech 75, 128, 132, 145
Chojnowski Zbigniew 194
Chomiński O. 192
Choromański Michał 184
Cieślak Tomasz 32, 36
Cieślakowa Aleksandra 19, 24, 173, 184,
185
Cudak Romuald 139, 168
Culler Jonathan 49
Czachowska Agnieszka 41, 58

Czaplewicz Eugeniusz 172
Czapliński Przemysław 90–92, 110, 188
Czerwińska Małgorzata 22, 40, 44, 71, 184
Czernyszewicz Florian 188
Czeszewski Maciej 77

- D -

Danielewiczowa Magdalena 115
Dąbrowska Elżbieta 8
Demokryt 20
Dilthey Wilhelm 10
Dobrzyńska Teresa 41, 42, 44, 138, 155–
157, 160
Domosławski Artur 88, 122
Donnellan Keith 23
Doroszewski Witold 158
Dubisz Stanisław 54–56, 73
Dunaj Bogusław 26, 96, 187
Duszek Anna 175
Dutka Elżbieta 187, 190
Dybel Paweł 137
Dyszak Andrzej 66
Dziamski Grzegorz 95

- E -

Einstein Albert 175

- F -

Fauconnier Gilles 46
Feleszko-Rzetelska Ewa 23, 98, 183
Filipowicz Kornel 118
Fiut Aleksander 68, 73, 74, 76, 142, 148
Fliciniński Piotr 31
Florczak Zofia 101
Floreńska-Bukowska Irena 194
Frege Gottlob 23
Furdal Antoni 68

- G -

Gajda Stanisław 39, 40, 68, 75, 145, 167,
172, 176
Gajdzińska Anna 100

Galecki Zygmunt 105, 106, 109, 112, 113
Gendera Kamila 87
Genette Gerard 49
Giefing-Sarnowska Irena 184
Głowiński Michał 99, 155
Główczewski-Kossak Kazimierz 13, 57
Godyń Jan 121
Gombrowicz Witold 60, 62, 122
Gondowicz Jan 19
Gödel Kurt 175
Górnicki Łukasz 103
Grabski A. F. 109
Grabias Stanisław 125
Graf Magdalena 173
Grajewski Wincenty 52
Greimas Algirdas 49, 54
Grochowski Maciej 17, 52, 53, 77, 133,
134
Grodziński Eugeniusz 23
Gruszczyński Piotr 31
Grzegorzczkowska Renata 20, 23, 29, 50, 66,
70, 71, 118, 160
Grzenia Jan 143, 162
Gumkowska Anna 166

- H -

Habermas Jürgen 95
Haupt Zygmunt 187
Heidegger Martin 60, 137
Heisenberg Werner 176
Heraklit 20
Herder Johann Gottfried 30
Hersch Jeanne 145
Hetmański Marek 159
Humboldt Alexander von 70

- J -

Jakobson Roman 10
Janion Maria 73, 74, 105, 106, 110
Janiszewska-Zeidler Anna 141
Janus Elżbieta 42, 138
Jędrzejko Ewa 17

Jodłowski Stanisław 118, 121, 126
Johnson Mark 155

- K -

Kadlubek Zbigniew 48, 60
Kadyjewska Anna 66
Kalaga Wojciech 68, 95
Kaleta Zofia 23
Kamieńska Anna 147
Kaniowska Bogumiła 90
Kapuściński Ryszard 88
Kardela Henryk 46
Karolak Stanisław 158
Karwat Krzysztof 50
Kasperski Edward 172
Kempna-Nowakowska Iwona 46, 48
Kiklewicz Aleksander 17
Kisiel Marian 68
Kita Małgorzata 143, 146, 162, 167
Klas-Goban Tomasz 153
Klejnocki Jarosław 117, 160
Klemensiewicz Zygmunt 115, 118
Kleszczowa Krystyna 19, 147
Klich Jacek 57
Kłosińska Anna 130, 135
Kłoskowska Antonina 196
Komincz Leon 107
Konior Ludwik 32
Konwicki Tadeusz 189, 192, 193, 197
Kopacki Andrzej 186
Kopaliński Władysław 136
Kopciuch-Czopek Barbara 19, 173, 184
Kopczyński Kazimierz 33
Kornhauser Julian 188, 189, 194, 197
Korpysz Tomasz 10, 67, 87
Kott Jan 181
Kowalczykowska Alina 47
Kowalski Piotr 29
Kozłowski Stanisław 31
Kozłowska Anna 10, 67, 87
Krall Hanna 114
Krasicki Ignacy 102

Krasnowolski Antoni 131, 132
Kripke Saul 23
Krażyńska Zdzisława 21, 128, 143, 144
Królak Stanisław 30
Krynicky Ryszard 160
Krzeszowski Tomasz 155
Krzyżanowski Piotr 65, 70
Krzyżyk Danuta 68
Kubisz Marzena 68
Kuczok Wojciech 39, 43–45, 48, 50–52,
54, 58–60, 63
Kunce Aleksandra 48, 60
Kundera Milan 73
Kunz Tomasz 163
Kurek Jacek 51
Kuryłowicz Jan 23
Kuśniewicz Andrzej 183, 187, 189, 190,
192, 193, 196

- L -

Lakoff George 155
Langacker Ronald 46, 88
Lappo Irina 110
Lehmann Winfred 31
Lemke Jay 168
Lenart-Dziamka Gabriela 131
Leśmian Bolesław 179
Lewicki Andrzej Maria 131
Lipska Ewa 121, 122, 161, 162, 165
Loba Mirosław 52
Ludwig Jerzy 56
Lyotard Jean Francois 182

- M -

Machej Zbigniew 160
Maćkiewicz Jolanta 71
Maćkowiak Krzysztof 109
Madaliński Andrzej 105, 111
Malicki Jan 68
Maliszewski Karol 165
Maliszewski Krzysztof 51
Marcinkiewicz Paweł 160, 163–165

Masłowska Dorota 114, 115, 117, 120, 122,
123, 127,
Mayenowa Maria Renata 101, 156
Mazur Jan 125
Michalski Krzysztof 60
Mickiewicz Adam 135, 136, 178–180
Mikołajczak Stanisław 31
Mill John Stuart 23
Miłosz Czesław 73, 104, 138–143, 147–
149, 187
Miodek Jan 99, 100
Mitosek Zofia 49, 52, 53, 117, 120
Morawiec Arkadiusz 32, 36

- N -

Nagórko Alicja 19
Nawarecki Aleksander 59, 60, 166, 177,
178, 180, 182
Niewiara Aleksandra 110
Norwid Cyprian Kamil 103, 104
Nowakowska Alicja 129
Nowakowski Marek 118
Nowowiejski Bogusław 105
Nycz Ryszard 88, 141

- O -

Olejniczak Józef 140
Oleśkiewicz Anastazja 135
Ostaszewska Danuta 49, 55, 115, 116, 139,
143, 168
Owczarek Bogdan 52, 53

- P -

Pajdzińska Anna 28, 65, 66, 70, 81, 90,
116, 118, 119, 122, 128, 131, 132, 133,
155, 157
Pasek Jan Chryzostom 62
Patočka Jan 151, 152
Pelc Jerzy 23
Pietrych Krystyna 32, 36
Pietryga Anna 75
Piętkowa Romualda 172

Piotrowska-Korwin Dorota 11, 46
Pisarek Walery 70, 99, 100
Pisarkowa Krystyna 114, 125, 185
Pitagoras 20
Podsiadlo Jacek 160
Pollack Martin 186
Pomian Krzysztof 74
Porayski-Pomsta Józef 73
Pospiszilowa Anna 114, 122
Pszczółowska Lucylla 101
Puzynina Jadwiga 10, 45, 58, 99, 100, 106,
107, 169

- R -

Raclavska Jana 87
Rasiński Lotar 15, 30
Rejter Artur 143
Reymont Władysław 88
Rokoszowa Jolanta 99
Rosner Katarzyna 52
Rotfeld Adam 88
Russell Bertrand 23
Ruszkowski Marek 40, 54, 55, 61, 115,
116, 118, 119, 127
Rybka Małgorzata 31
Rytel Danuta 50

- S -

Saloni Zygmunt 118, 132
Sapir Edward 70
Sawicka Grażyna 46
Schleicher August 31
Schleiermacher Friedrich 10
Schulz Bruno 19, 60–62, 87
Searle John Rogers 23
Seiffert Irena 87
Selimski Lech 19
Sędziak Henryka 68
Sękowska Elżbieta 73
Sienkiewicz Barbara 88
Sienkiewicz Henryk 62, 89
Sierociuk Jerzy 114

Sinko Tadeusz 135
Siwiec Adam 184, 185, 188
Skarga Piotr 62
Skawiński Jacek 77
Skibski Krzysztof 31, 59, 128, 129, 131
Skoczylas Janusz 33
Skorupka Stanisław 130, 131, 135, 136
Skowronek Katarzyna 19, 97, 173, 184
Skowrońska-Ignatowicz J 59, 128, 134
Skubalanka Teresa 66, 114, 125, 155
Skudrzyk Aldona 57, 120, 166
Skrzetuski Witold Bartłomiej 101
Sławińska-Okopień Aleksandra 155
Sławkowa Ewa 55, 162
Smólkowa Teresa 20
Sobisz- Sujkowska Katarzyna 41, 44, 45
Sobol Elżbieta 135
Sosnowska Danuta 189
Sowa-Jamrozek Anna 192
Stankiewicz Anna 135
Starzec Anna 175
Stasiuk Andrzej 65, 67, 68, 73, 75, 76, 78,
79, 81, 83–86, 88, 89, 91–94, 96–98, 163
Stefanowska Zofia 181
Stempowski Jerzy 188
Stelmaszczyk Piotr 7, 21
Strawson Peter Frederic 23
Sweetser Eve 46
Synowiec Helena 56
Szczepankowska Irena 8
Szczepański Marek 194
Szczęśniak Grażyna 197
Szczęsna Ewa 49
Szczyszek Michał 31, 59, 128, 129, 131
Szymborska Wisława 161
Szymczak Mieczysław 26, 187
Szymon-Cząstak Bożena 56
Szymutko Stefan 46, 153

- Ś -

Śpiewak Paweł 83, 97
Świątkiewicz Wojciech 50

Świdziński Marek 118
Świerkocki Maciej 36
Świerzowska-Wojtyła Maria 19

- T -

Tabakowska Elżbieta 70, 88
Tambor Jolanta 51, 56
Taylor Charles 15, 30, 139
Termińska Kamila 21
Tischner Józef 152
Todorow Tzvetan 54
Tokarski Ryszard 23, 24, 27, 28, 65–67, 70,
71, 87, 93, 96, 155, 157
Tomkowski Jan 180, 181
Tressider Jack 30
Trzebiński Jerzy 52
Trzeciakowski Wiesław 66
Tulli Magdalena 15, 16, 18–23, 26, 28, 29,
32, 34–37, 128, 129, 134, 137
Turowicz Jerzy 144

- U -

Ulicka Danuta 138, 166, 176, 177
Urban Krystyna 57
Usiekiewicz-Linde Jadwiga 21

- V -

Varga Krzysztof 160
Venclova Tomasz 145
Vincenz Stanisław 187

- W -

Walczak Bogdan 103, 104
Warchał Jacek 68
Wąsowicz-Dunin Paweł 160
Whorf Benjamin Lee 70
Wiegandt Ewa 192
Wierzbicka Anna 42, 138
Wilk Mariusz 99, 100, 105–109, 111, 113
Wilkoń Aleksander 41, 114, 118, 141, 168,
171, 173, 174, 185
Witkowski Lech 13, 57

Witosz Bożena 15, 39, 40, 54, 66, 69, 90,
139, 141, 167
Wittgenstein Ludwig 18, 30
Wojciechowska Anna 66
Wojnowski Jan 28
Wódz Kazimiera 50
Wróbel Henryk 114, 115, 118, 123
Wróblewski P 62, 87
Wyrwas Katarzyna 40, 44, 45
Wysłouch Seweryna 90

- Z -

Zabierowska Krystyna 114
Zagańczyk Marek 85
Zagórski Zygmunt 21, 128, 143, 144
Zaleski Marek 18
Zgólkowa Halina 100

- Ź -

Żmigrodzki Piotr 7, 157, 158